

تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی در کنترل خشم و کاهش مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی

مهرنوش بهادری^۱، دکتر هادی هاشمی رزینی^{۲*}، دکتر مهدی عرب‌زاده^۳

خدیجه جیرانی^۴، دکتر سارا قاسم‌زاده^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۵

پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۳/۰۶

چکیده

قصه‌گویی جایگاه خاصی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی دارد و تجربیات واقعی و عملی شایانی را در اختیار فراگیران می‌گذارد. پژوهش حاضر باهدف بررسی تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی در کنترل خشم و کاهش مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی انجام شد. این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات، نیمه تجربی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری با گروه کنترل می‌باشد که به‌صورت میدانی اجرا شد. جامعه آماری کلیه کودکان مشغول به تحصیل در مقطع پیش‌دبستانی می‌باشند. از جامعه آماری موردنظر تعداد ۲۰ کودک دارای مشکلات رفتاری با استفاده از نتایج پرسشنامه به‌صورت در دسترس انتخاب و به‌صورت جایگزینی تصادفی در دو گروه ۱۰ نفره آزمایش و کنترل قرار گرفتند. گروه آزمایش برنامه درمانی را در قالب دوازده جلسه دریافت کرد و گروه کنترل برنامه عادی خود را پیگیری نمود. داده‌ها به روش اندازه‌گیری‌های مکرر مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی تأثیر مثبتی بر افکار، احساس و رفتار پرخاشگرانه کودکان پیش‌دبستانی دارد. همچنین باعث کاهش مشکلات رفتاری در کودکان پیش‌دبستانی شد. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که تأثیر مثبت مداخله بر کاهش مشکلات رفتاری و کنترل خشم در طول زمان از پایداری مناسبی برخوردار بوده است. نتیجه‌گیری: این یافته‌ها نشان می‌دهد که قصه‌گویی شیوه‌ای ساده، بی‌دردسر و کم‌هزینه برای آموزش مهارت‌ها و مداخله برای کودکان پیش‌دبستانی می‌باشد

واژگان کلیدی: قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی، کنترل خشم، مشکلات رفتاری، پیش‌دبستانی

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه خوارزمی، کرج، ایران.

۲. دانشیار گروه آموزشی روانشناسی، دانشگاه خوارزمی، کرج، ایران.

* نویسنده مسئول: Hadihashemirazini@yahoo.com

۳. دانشیار گروه آموزشی روانشناسی، دانشگاه خوارزمی، کرج، ایران.

۴. کارشناسی روانشناسی، دانشگاه خوارزمی، کرج، ایران.

۵. استادیار گروه آموزشی روانشناسی، دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، ایران.

مقدمه

مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی از جمله چالش‌های اساسی در حوزه روان‌شناسی کودک محسوب می‌شود که می‌تواند تأثیرات بلندمدتی بر رشد اجتماعی، هیجانی و تحصیلی آن‌ها داشته باشد. این مشکلات شامل رفتارهایی مانند پرخاشگری، نافرمانی و اختلال در تمرکز است که می‌تواند باعث کاهش کیفیت روابط بین فردی کودک و تأثیر منفی بر عملکرد وی در محیط‌های آموزشی و اجتماعی شود (ملکشاهی و فرهادی، ۱۳۸۵).

طبق نظر الیوت و گرشام (۱۹۹۳)، مهارت‌های اجتماعی که شامل توانایی برقراری تعاملات مثبت با دیگران و رعایت هنجارهای اجتماعی هستند، یکی از نیازهای اساسی برای رشد بهینه کودکان محسوب می‌شوند. نقص در این مهارت‌ها ممکن است منجر به بروز مشکلات رفتاری شود. این مهارت‌ها به کودک کمک می‌کنند تا بتواند در محیط‌های اجتماعی به‌طور مؤثر عمل کرده و واکنش‌های سازنده‌تری در موقعیت‌های مختلف نشان دهد (الیوت، ۲۰۰۳).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عدم مدیریت مشکلات رفتاری در سنین پیش‌دبستانی ممکن است به تثبیت این رفتارها و انتقال آن‌ها به مراحل بالاتر زندگی منجر شود. به همین دلیل، مداخلات زود هنگام برای کاهش مشکلات رفتاری و پرورش مهارت‌های اجتماعی کودکان اهمیت زیادی دارد. این مداخلات می‌توانند شامل روش‌های آموزشی مستقیم، بازی‌درمانی و فعالیت‌های غیرمستقیم مانند قصه‌گویی باشند (فیندلینگ، ۲۰۰۳؛ فالکروود و دانپورت، ۲۰۱۰).

علاوه بر این، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که قصه‌گویی می‌تواند بستری مناسب برای آموزش مفاهیم عمیق‌تری مانند فلسفه به کودکان باشد. این روش از طریق روایت داستان‌ها و طرح سؤالات تفکر برانگیز، به کودکان کمک می‌کند تا مهارت‌های تفکر انتقادی، حل مسئله، و انعطاف‌پذیری ذهنی را در کنار رشد هیجانی و اجتماعی پرورش دهند (کرامتی، فرزاد، عربزاده، ۱۳۹۸). این یافته‌ها بر نقش دوگانه قصه‌گویی در بهبود رفتارهای اجتماعی و پرورش توانمندی‌های شناختی تأکید دارند و ضرورت استفاده از این روش را در محیط‌های آموزشی و درمانی بیش‌ازپیش مشخص می‌کنند.

قصه‌گویی به‌عنوان یکی از روش‌های مؤثر و غیرمستقیم در آموزش و درمان کودکان شناخته شده است. این روش به دلیل ایجاد فضایی جذاب و ملموس برای کودکان، می‌تواند مفاهیم پیچیده را به زبانی ساده و قابل‌فهم ارائه کند. طبق نظر بتلهایم (۱۳۸۱)، قصه‌ها نه تنها وسیله‌ای برای سرگرمی هستند، بلکه راهی برای تقویت تخیل و یادگیری کودکان محسوب می‌شوند. قصه‌های مناسب می‌توانند پیام‌های آموزشی و اخلاقی را به صورت غیرمستقیم به کودکان منتقل کنند و آن‌ها را برای مدیریت بهتر هیجانات و رفتارهای خود آماده سازند.

در زمینه کاهش مشکلات رفتاری، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که قصه‌گویی می‌تواند تأثیرات مثبتی بر مهارت‌های اجتماعی و هیجانی کودکان داشته باشد. به عنوان مثال، مطالعه نصیرزاده و روشن (۱۳۸۹) نشان داد که استفاده از قصه‌گویی باعث کاهش پرخاشگری در کودکان پیش‌دبستانی شده است. همچنین، پژوهش خدادوست و قادری (۱۳۹۵) تأکید دارد که ترکیب قصه‌گویی با بازی‌های تعاملی می‌تواند به بهبود رفتارهای اجتماعی و کاهش خشم کودکان کمک کند.

قصه‌گویی به‌ویژه برای گروه‌های سنی پیش‌دبستانی اهمیت زیادی دارد، چرا که کودکان در این سن به شدت به محرک‌های تخیلی پاسخ می‌دهند و مفاهیمی که از طریق داستان‌ها آموزش داده می‌شوند، برای آن‌ها ماندگارتر و کاربردی‌تر هستند. این روش به کودکان کمک می‌کند تا بتوانند هیجانات خود را درک کرده و مدیریت کنند و همچنین رفتارهای مناسبی در تعامل با دیگران نشان دهند (بتلهایم، ۱۳۸۱؛ فالکروود و دانپورت، ۲۰۱۰).

با وجود شواهد متعدد مبنی بر اثربخشی قصه‌گویی در بهبود مشکلات رفتاری و هیجانی کودکان، پژوهش‌های محدودی به بررسی مداخلات قصه‌گویی در گروه‌های پیش‌دبستانی پرداخته‌اند. به‌ویژه، مطالعات کمی به تأثیر این روش بر کنترل خشم و کاهش مشکلات رفتاری به‌طور همزمان توجه کرده‌اند. علاوه بر این، کمتر پژوهشی پایداری اثرات این مداخلات را در بلندمدت ارزیابی کرده است.

ضرورت انجام این پژوهش از اینجا ناشی می‌شود که کودکان پیش‌دبستانی به دلیل ویژگی‌های رشدی خاص خود، نیازمند مداخلات آموزشی و درمانی خلاقانه هستند که علاوه بر اثربخشی، به آسانی قابل اجرا و کم‌هزینه باشند. قصه‌گویی به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد خود، می‌تواند به‌عنوان ابزاری قدرتمند در این راستا عمل کند. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی بر کنترل خشم و کاهش مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی طراحی شده است. همچنین، این مطالعه به بررسی پایداری اثرات این مداخله در طول زمان پرداخته است تا مشخص شود آیا این تغییرات مثبت پس از اتمام مداخله همچنان باقی می‌مانند یا خیر.

روش

جامعه آماری عبارت است از کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی مشخص (جهانی یا منطقه‌ای) دارای یک یا چند صفت مشترک باشند (حافظ نیا، ۱۳۸۶). جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه کودکان پرخاشگر و دارای مشکلات رفتاری هستند که در مقطع پیش‌دبستانی سال تحصیلی ۹۷-۹۸ در استان تهران در حال تحصیل می‌باشند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت در دسترس انجام شد. ابتدا کودکان پیش‌دبستانی که دارای مشکلات رفتاری بودند، با استفاده از پرسشنامه مشکلات رفتاری شناسایی شدند. سپس، از میان این کودکان، ۲۶ نفر که معیارهای ورود را داشتند و والدین آن‌ها رضایت‌نامه شرکت در پژوهش را تکمیل کرده بودند، انتخاب شدند. این کودکان به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۳ نفر) و کنترل (۱۳ نفر) تقسیم شدند. گروه آزمایش تحت برنامه قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی قرار گرفت، در حالی که گروه کنترل تنها برنامه‌های عادی مهدکودک را دنبال کردند. معیارهای ورود به پژوهش شامل کودکان پیش‌دبستانی با سن ۵ تا ۶ سال بود که بر اساس نمرات پرسشنامه مشکلات رفتاری، در دسته کودکان دارای مشکلات رفتاری شناسایی شده و از نظر مربیان و والدین تأیید شده بودند. علاوه بر این، داشتن هوش کلی بالاتر از ۸۵ (بر اساس سوابق تحصیلی و ارزیابی مربیان) نیز به‌عنوان یک شرط ورود در نظر گرفته شد. معیارهای خروج شامل عدم تمایل والدین به شرکت کودک در پژوهش، غیبت بیش از دو جلسه در برنامه مداخله، یا وجود مشکلات روان‌شناختی جدی بود که نیاز به مداخلات تخصصی‌تر داشت.

شماره جلسه	رئوس مطالب
اول	۱. شروع جلسه با توضیح در مورد احساس‌ها و اینکه هرکدام از آن‌ها لازم هستند و فقط باید کنترل شوند ۲. خواندن داستان «سام و حیوان خانگی‌اش» (حیوان خانگی سام، خشم اوست) ۳. صحبت در مورد اتفاقات داستان و تجربیات مشابه کودکان در ارتباط با خشمگین شدن و واکنش آن‌ها در برابر این حس
دوم	۱. شروع جلسه با مرور داستان قبل توسط بچه‌ها «خرگوش کوچولوی عصبانی» ۲. خواندن داستان (در این داستان، خرگوش در مورد مواردی که باعث عصبانیتش می‌شود صحبت می‌کند و راهی که از طریق آن می‌تواند خود را آرام کند) ۳. صحبت در مورد اتفاقات داستان و تجربیات مشابه کودکان در ارتباط با خشمگین شدن و واکنش آن‌ها در برابر این حس ۴. خواندن بخشی از کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن «دست برای زدن نیست»
سوم	آی دعوا دعوا دعوا (این داستان در مورد دو خرگوش است در زمان خطر اختلاف‌های خود را کنار می‌گذارند و با اتحاد از خطر عبور می‌کرده و پس‌از آن روابط مسالمت‌آمیزی باهم برقرار می‌کنند) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
چهارم	۱. موش کور و چند میمون از مجموعه دعوا نکنیم، گفت‌وگو کنیم (این داستان در مورد تفاوت سبک زندگی موش کور و میمون‌ها است؛ در این مجموعه کتاب‌ها چند شیوه برخورد با مسئله و مشکل پیشنهاد می‌شود که می‌تواند به رشد مهارت حل مسئله کمک کند) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
پنجم	۱. موه، گوزن عصبانی- کنترل خشم- بیان احساس این داستان روندی مشابه داستان «خرگوش کوچولوی عصبانی دارد» ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
ششم	۱. سار کوچولو نمی‌تواند پرواز کند (داستان پرنده کتاب‌خوان) این داستان در مورد داشتن تفاوت عمده با دیگران صحبت می‌کرد و سختی مسخره شدن به علت این تفاوت‌ها ۲. المر (فیل رنگارنگ) این کتاب نیز موضوعی مشابه داشت
هفتم	۱. شترهای دوکوهانه و شتر یک کوهانه از مجموعه دعوا نکنیم، گفت‌وگو کنیم (این داستان در مورد تفاوت‌های ظاهری است که امکان دارد مورد تمسخر و یا خجالت فرد شود؛ در این مجموعه کتاب‌ها چند شیوه برخورد با مسئله و مشکل پیشنهاد می‌شود که می‌تواند به رشد مهارت حل مسئله کمک کند) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
هشتم	۱. گربه شکمو و موش کوچولو از مجموعه دعوا نکنیم، گفت‌وگو کنیم (این داستان در مورد گرفتاری موش در برابر رفتار نامناسب گربه و راه برون‌رفت از این مشکل صحبت می‌شود؛ در این مجموعه کتاب‌ها چند شیوه برخورد با مسئله و مشکل پیشنهاد می‌شود که می‌تواند به رشد مهارت حل مسئله کمک کند) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
نهم	۱. دو پرنده و یک کرم خاکی از مجموعه دعوا نکنیم، گفت‌وگو کنیم (این داستان در مورد نزاع دو پرنده است که راه‌ها مختلف برون‌رفت از این مشکل بررسی می‌شود؛ در این مجموعه کتاب‌ها چند شیوه برخورد با مسئله و مشکل پیشنهاد می‌شود که می‌تواند به رشد مهارت حل مسئله کمک کند) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
دهم	۱. تق‌تق، ما!؛ گاوهایی که تایپ می‌کنند (این داستان مربوط به مشکلی است که گاوها بدون نزاع و بابیان احساس و خواسته آن آر مرتفع می‌کنند) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
یازدهم	ایزی و راسو (در این داستان «ایزی» با ترس و عدم اعتمادبه‌نفس درگیر است و در پایان داستان به خودباوری می‌رسد) ۲. خواندن بخشی از «دست برای زدن نیست» کتاب و انجام فعالیت‌های مربوط به آن
دوازدهم	مرور قصه‌ها و نوشتن آیین‌نامه‌ای در رابطه با احساس خشم و شیوه کنترل آن به کمک بچه‌ها

ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه مشکلات رفتاری و برنامه قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی بود. پرسشنامه مشکلات رفتاری، که دارای روایی و پایایی تایید شده است، به‌منظور شناسایی کودکان دارای مشکلات رفتاری و ارزیابی اثربخشی مداخله استفاده شد. این پرسشنامه مؤلفه‌هایی مانند پرخاشگری، بیش‌فعالی، نقص توجه، نافرمانی، مقابله‌ای، و اختلال سلوک را اندازه‌گیری می‌کرد. برنامه قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی شامل ۱۲ جلسه قصه‌گویی هدفمند بود که با تمرکز بر آموزش مفاهیمی نظیر مدیریت خشم، تقویت مهارت‌های ارتباطی، و حل مسئله طراحی شد. این جلسات به شیوه‌ای ساختار یافته شامل خواندن داستان، بحث و گفت‌وگو درباره پیام‌های آن، و انجام فعالیت‌های تعاملی مرتبط برگزار شد.

روش اجرای مداخله شامل برگزاری ۱۲ جلسه قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی برای گروه آزمایش بود. این جلسات طی شش هفته و به صورت دو جلسه ۴۵ دقیقه‌ای در هفته برگزار شدند. هر جلسه شامل سه بخش اصلی بود: ارائه داستان مرتبط با مفاهیم آموزشی (مانند مدیریت خشم، تقویت مهارت‌های ارتباطی و حل مسئله)، بحث و گفت‌وگو درباره پیام‌های داستان، و انجام فعالیت‌های عملی و تعاملی مانند نقاشی یا ایفای نقش. داستان‌ها به‌طور خاص برای آموزش مهارت‌های اجتماعی و مدیریت هیجانات طراحی شده بودند. در مقابل، گروه کنترل هیچ مداخله خاصی دریافت نکرد و تنها برنامه‌های معمول مهدکودک را ادامه داد.

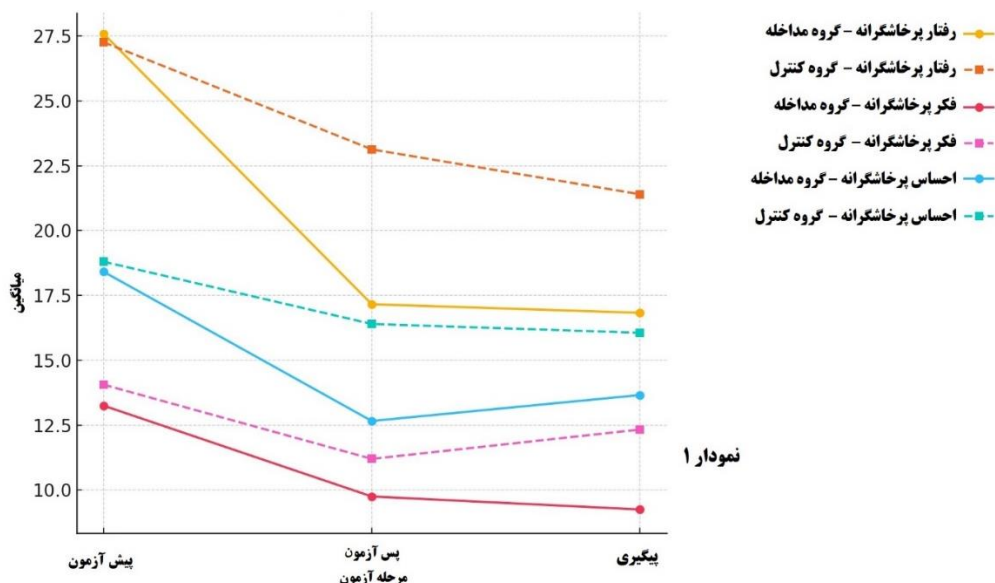
برای تحلیل داده‌ها، از تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر (Repeated Measures ANOVA) به‌منظور بررسی تغییرات نمرات متغیرهای خشم و مشکلات رفتاری در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری استفاده شد. همچنین، برای مقایسه دقیق میان مراحل مختلف (پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری) از آزمون تعقیبی بونفرونی استفاده گردید. برای بررسی فرض همسانی کوواریانس، از آزمون کرویت موچلی استفاده شد و در صورت نقض این فرض، اصلاحات لازم اعمال شد. تمامی تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۵ انجام گرفت و سطح معناداری در تمامی آزمون‌ها ۰,۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

تحلیل داده‌های پژوهش نشان داد که مداخله قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی تأثیر معناداری بر کاهش خشم و مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی داشته است. بر اساس نتایج تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر، اثرات اصلی زمان، گروه، و تعامل زمان و گروه در تمامی متغیرهای پژوهش معنادار بود ($p < 0,01$). نتایج همچنین حاکی از تفاوت در شدت تغییرات میان متغیرها بود که در ادامه به تفصیل بررسی می‌شود.

در خصوص متغیر خشم، که شامل رفتار پرخاشگرانه، فکر پرخاشگرانه و احساس پرخاشگرانه است، نتایج نشان داد که نمرات گروه مداخله به‌طور معناداری کاهش یافته است. برای مثال، نمرات رفتار پرخاشگرانه در گروه مداخله از ۲۷,۵۸ در پیش‌آزمون به ۱۷,۱۶ در پس‌آزمون کاهش یافت و این کاهش در دوره پیگیری نیز حفظ شد (۱۶,۸۳).

در مقابل، گروه کنترل تغییرات غیرمعناداری را تجربه کرد ($F(2,48) = 18.72, p < 0.001$). نمودار ۱ این تغییرات را برای سه مؤلفه خشم در مراحل مختلف به تصویر می‌کشد.

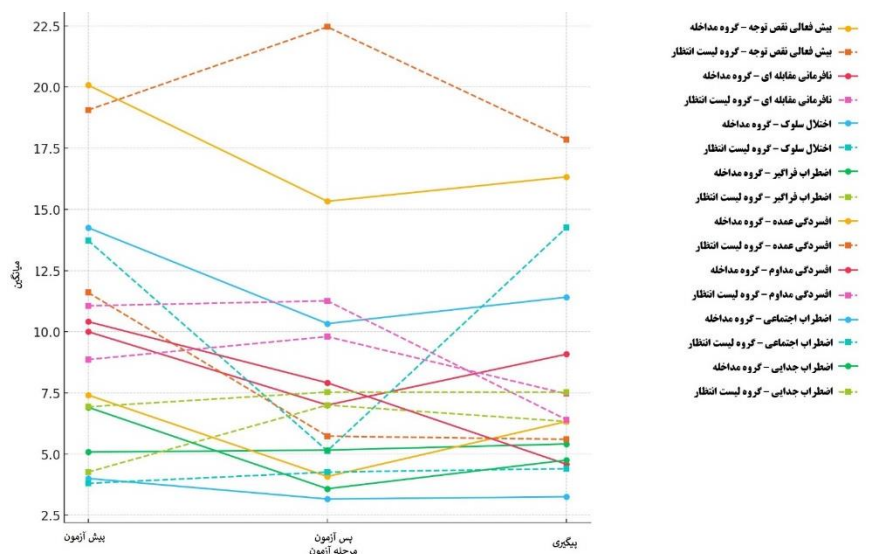
نمودار ۱- مقایسه تغییرات مولفه های کنترل خشم در گروه های مداخله و کنترل

مشکلات رفتاری کودکان در گروه مداخله پس از مداخله به طور قابل توجهی کاهش یافت و این تغییرات در دوره پیگیری نیز حفظ شد. برای مثال، نمرات مربوط به بیش‌فعالی نقص توجه در گروه مداخله از میانگین ۲۰,۰۸ در پیش‌آزمون به ۱۵,۳۳ در پس‌آزمون کاهش یافت و در مرحله پیگیری به ۱۶,۳۳ رسید، در حالی که گروه کنترل تغییر قابل توجهی نداشت ($F(2,48) = 16.24, p < 0.001$). همچنین، متغیر نافرمانی مقابله‌ای در گروه مداخله از ۱۰,۰۰ در پیش‌آزمون به ۷,۰۰ در پس‌آزمون کاهش یافت و در پیگیری به ۹,۰۸ رسید. نمودار ۲ روند این تغییرات را برای هشت متغیر مشکلات رفتاری در سه مرحله نشان می‌دهد.

نمودار ۲- مقایسه تغییرات متغیرهای مشکلات رفتاری در گروه مداخله و لیست انتظار

بررسی ترکیبی تغییرات متغیرهای مشکلات رفتاری با استفاده از تحلیل واریانس نشان داد که اثر تعامل زمان و گروه برای تمامی متغیرها معنادار بود ($F(2,48) = 14.11, p < 0.01$). شدت تغییرات در برخی متغیرها مانند پرخاشگری بیشتر بود، به‌طوری که نمرات این متغیر از ۱۴,۲۵ در پیش‌آزمون به ۱۰,۳۳ در پس‌آزمون کاهش یافت و در پیگیری به ۱۱,۴۱ رسید. نمودار ۳ این تغییرات را به‌صورت ترکیبی برای گروه‌های مداخله و کنترل نشان می‌دهد.

نمودار ۳- مقایسه تغییرات رفتاری گروه های مداخله و لیست انتظار

همچنین تغییرات مثبت ناشی از مداخله در دوره پیگیری نیز تا حد زیادی حفظ شده است. آزمون تعقیبی بونفرونی نشان داد که تفاوت میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون، و همچنین پیش‌آزمون و پیگیری در گروه مداخله معنادار بود ($p > 0.05$)، اما تفاوت میان پس‌آزمون و پیگیری معنادار نبود. این موضوع نشان‌دهنده پایداری نسبی اثرات مداخله در طول زمان است.

نتایج کلی پژوهش تأیید می‌کند که مداخله قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی تأثیر معناداری بر کاهش مشکلات رفتاری و خشم کودکان دارد و این تأثیرات در بلندمدت نیز پایدار هستند. تحلیل‌های آماری و نمودارهای ارائه‌شده (نمودارهای ۱، ۲ و ۳) این تغییرات را به‌طور دقیق نمایش می‌دهند و بر اهمیت این مداخله در بهبود رفتارهای اجتماعی و هیجانی کودکان تأکید دارند.

بحث و نتیجه گیری

قصه‌گویی جایگاه خاصی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی دارد و تجربیات واقعی و عملی شایانی را در اختیار فراگیران می‌گذارد. تأثیر این هنر به حدی است که دانشمندان تربیتی در قرون جدید، از آن به‌عنوان روشی اساسی در آموزش و پرورش پیش‌دبستانی و حتی سال‌های اولیه دبستان یاد می‌کنند. بر اساس نظریه‌های جدید آموزش پرورش، استفاده از وسایل توضیح و تشریح در تدریس، اهمیت بسیار و تأثیر قطعی دارد. آموزش از طریق قصه‌گویی، مطالب را زنده، شوق‌انگیز و جذاب می‌سازد و به خطر رابطه‌ای که بین قصه‌گو و شنونده ایجاد می‌شود آموزش با محبت و صمیمیت متقابل توأم می‌گردد.

در روانشناسی از سه جنبه مختلف به «قصه» نگاه شده است: (۱) ابزار تشخیصی، (۲) ابزار آموزشی و (۳) به‌مثابه یک فن درمانی. طرح آسان و غیرمستقیم مسائل به کودک و نوجوان و درگیر کردن ناهشیار مراجع به امر یادگیری یکی از کاربردهای رویکرد قصه درمانی است.

داستان به هر شکلی که بیان شود در مخاطب اثری می‌گذارد که استدلالات عقلی نمی‌توانند دارای چنان اثری باشند. از طرف دیگر انتخاب زبان قابل‌فهم متناسب با سطح شنونده از طریق داستان‌گویی راحت‌تر خواهد بود (Mahdavi, 2007).

در قصه درمانی عنصر مهمی که به قصه‌ها و تمثیل نیروی نفوذ و تأثیر می‌بخشد، عنصر «تطابق یابی» است. تطابق یابی یک فرآیند ناخودآگاه ذهنی است. وقتی بچه‌ها به داستانی گوش می‌دهند، آنچه را که می‌شنوند با خاطرات خود پیوند می‌دهند. آن‌ها می‌کوشند تا تجربیات فعلی از داستان را با وقایعی از گذشته خود در ذهن مرتبط کنند (Roshan, 1997).

آموزش از طریق قصه یا قصه درمانی یکی از شیوه‌های مداخلاتی کودک محور است که به دلیلی انعطاف‌پذیر بودن این شیوه می‌توان از آن برای گروه‌های مختلف افراد با خصوصیات متفاوت استفاده کرد. (فوکس ایدز ۲۰۰۳). در این پژوهش قصد بر آن بوده است که تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی را بر توانایی کنترل خشم و بهبود مشکلات رفتاری بررسی شود. کودکانی که رفتارهای پرخاشگرانه و آزاردهنده دارند و در برقراری ارتباط با همسالان دچار مشکل هستند، مهارت‌های اجتماعی لازم را ندارند (فانتوزو، کینو، کوهن ۲، ۲۰۰۴؛ فرانکو، پراچینی، مارچ ۳، ۲۰۰۹ نقل از هان، لی و سو ۴، ۲۰۱۷). همچنین مشکلات رفتاری کودکان مانند پرخاشگری و نافرمانی مقابله‌ای اغلب به ضعف در مهارت‌های اجتماعی و سبک‌های دلبستگی نامناسب مرتبط هستند (خدابخش، هاشمی و قاسم آبادی، ۱۴۰۱). این ارتباط تأکید می‌کند که مداخلات آموزشی مانند قصه‌گویی که بر بهبود مهارت‌های اجتماعی و کنترل هیجانات تمرکز دارند، می‌توانند به‌طور مؤثری به کاهش این مشکلات کمک کنند.

دوران کودکی سال‌های مناسبی برای تشخیص مشکلات کودکان، مداخله بهنگام و پیشگیری از بروز مشکلات عاطفی، اجتماعی و تحصیلی آنان در آینده است. درواقع مداخله بهنگام و اصلاح رفتارهای ناسازگار کودک در این دوره حساس، موجب افزایش مهارت‌های اجتماعی و محبوبیت نزد همسالان و بزرگسالان می‌شود و کودک را برای پذیرش مسئولیت‌های آتی آماده می‌سازد. (شهیم، ۱۳۸۶). زیرا پرخاشگری در سال‌های اولیه زندگی باعث به وجود آمدن مشکلات بسیاری ازجمله خودپنداره ضعیف، طرد از سوی همسالان، عملکرد تحصیلی ضعیف و همچنین مشکلاتی در بزرگسالی می‌شود. به‌طورکلی کودکان و نوجوانان علاقه‌ای به شرکت در جلسات درمانی ندارند اما

1. Fox Eades
2. Fantuzzo, Se Kino, & Cohen
3. Franco, Peracchini & March
4. Han, Lee & Suh

قصه را دوست دارند و از آن لذت می‌برند. بخصوص پسران که به نظر می‌رسد به قصه اعتماد می‌کنند. پسران چون در عرصه هیجانی احساس بی‌کفایتی می‌کنند، به قصه‌ها نیاز دارند تا به آن‌ها زبانی درونی- انعکاسی برای تجربیات احساسی ببخشند. از سوی دیگر چون کودکان پرخاشگر در فهم بیان همدلی نقص‌هایی دارند و به دفاعی بودن متمایل‌اند و بعلاوه نسبت به درمان مقاوم هستند، قصه‌گویی می‌تواند در کاهش پرخاشگری آن‌ها مفید باشد و به آن‌ها بیاموزد که چگونه رفتار خود را تغییر دهند (نصیر زاده و روشن، ۱۳۸۹).

لذا در این پژوهش برای قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی، تمرکز بر مهارت‌های اجتماعی بوده است که با بهبود خودپنداره، آموزش شیوه‌های خودکنترلی و حل مسئله به کودکان در درک احساسات و کنترل واکنش‌هایشان کمک کند. فرضیه‌های این پژوهش به شرح زیر می‌باشند.

فرضیه اول: قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی در افزایش کنترل خشم کودکان پیش‌دستانی تأثیر دارد.

زبان تنها برای صحبت کردن نیست. ما به کمک زبان، فکر می‌کنیم و احساس‌های خود را تبیین می‌نماییم. لذا گسترده بودن دایره لغات و آشنایی بیشتر با مفاهیم و توانایی بیان بهتر احساسات در کاهش افکار پرخاشگرانه مؤثر است. کاهش افکار پرخاشگرانه به کاهش رفتار پرخاشگرانه می‌انجامد و نیز بالا رفتن دایره لغات به بیان احساس، نیاز و خواسته‌ها کمک می‌کند. با تحلیل داده‌های این پژوهش نتیجه‌ای همسو با پژوهش‌های دیگری گرفته شد که به بررسی تأثیر قصه‌گویی بر رشد زبانی کودکان پرداخته بودند. قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی بر کاهش افکار پرخاشگرانه مؤثر بوده است.

قصه در قالب کلام جان می‌گیرد و اولین برخورد کودک با قصه با شنیدن واژه‌ها، جملات کوتاه و لحن کلام است. حتی اگر کودک از واژگان قصه استفاده نکند زبان آن را تجربه کرده و به این طریق قصه به او یاری می‌دهد بسیاری از کلمات، واژه‌ها و مفاهیم ادبی را از طریق احساس خود درک کرده و کاربرد صحیح آن را بیاموزد. از دید برخی از روانشناسان، زبان کمک بسیار بزرگی به رشد ذهنی کودکان می‌کند و با توجه به این مطالب درمی‌یابیم که قصه‌گویی چه نقش مهمی در درک و فهم کودکان دارد و همچنین کودکان می‌توانند با استفاده از قصه‌گویی گنجینه لغات بیشتری در محاورات روزمره کسب کنند و معنی بسیاری از لغات را درک کنند.

در نظریه‌های شناختی اجتماعی رشد زبان یک ابزار اولیه رشد شناختی است. با توجه به نظریه شناختی اجتماعی درک خود از طریق رابطه با دیگران به دست می‌آید و توسط فرآیندها شناختی واسطه می‌شود. مثل توجه انتخابی، زبان، حافظه، مقایسه اجتماعی، ارتباط خود و برداشت تسلط بر هریک از این فرآیندها مرحله مهمی از رشد پیشرفته فراینده را نشان نمی‌دهد و هر فرایند به توانایی کودک برای ساخت و ارتباط داستان‌های زندگی‌شان کمک می‌کند. همان‌طور که بچه‌ها رشد می‌کنند این داستان‌ها بر شکل‌گیری هویتشان تأثیر می‌گذارد.

استانداردهای مربوط به رشد و توسعه زبان در کودکان بر مبنای استفاده کودکان از زبان برای دستیابی به اهداف اجتماعی و ارتباطی است. در این استانداردها ۴ جنبه از کاربردهای زبان مورد تأکید است. اولین جنبه، تأکید بر

توانایی کودک برای کاربرد زبان در اهداف مختلف است. در این جنبه، هدف رشد توانایی‌های کودک در توسعه و گسترش زبان در رسیدن به اهداف مختلف تعاملی است (جنشی، ۱۹۸۸). این جنبه در طبقه‌بندی کاربردهای زبان هلیدی به‌عنوان کاربرد ابزاری ذکر شده که کودک برای ارضای نیازهایش استفاده می‌کند. جنبه ۲ تمرکز بر توانایی و ظرفیت کودکان در یادگیری و کاربرد کلمات و حروف به‌صورت قابل‌درک و قابل‌فهم است. سومین جنبه موردنظر، تأکید برافزایش درک کودکان از قراردادهای ارتباطی موجود است. هدف آشنایی کودک با قراردادهای رایج زبانی در ارتباط با دیگران است. این جنبه چند کاربرد زبان از نظر هلیدی را شامل می‌شود: کاربردی تنظیمی یا کنترل‌کننده که کودک می‌فهمد که هنگام حرف زدن می‌تواند صحبت دیگران را کنترل کند. کاربرد ارتباطی یا نقش‌بین فردی که کودک درمی‌یابد که می‌تواند با حرف زدن با دیگران ارتباط برقرار کند؛ و کاربرد شخصی که از این طریق کودک نظرات، احساسات و نگرش‌های خاص خود را از طریق زبان ابراز می‌کند و هویت شخصی خود را تثبیت می‌کند. چهارمین جنبه، تأکید بر توانایی کودک در کاربرد زبان برای رسیدن به اهداف روایی (روایت قصه، داستان و اتفاقات روزمره از زبان کودک و رساندن مفهوم موردنظر) است. این جنبه چند کاربرد دیگر زبان از نظر هلیدی را شامل می‌شود: کاربرد اکتشافی؛ که کودک میان خود و محیطش فرق قائل شد، زبان را برای کشف و درک محیطش به کار می‌گیرد. کاربرد خیالی؛ کودک درمی‌یابد که می‌تواند در زبان از تخیل استفاده کند، از واقعیت بگریزد و به جهان خودساخته پناه ببرد و کاربرد گزارشی یا اطلاع‌رسانی؛ کودک از طریق زبان می‌تواند اطلاعات جدید را مبادله کند. حیدری (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی بر اساس رشد زبان دریافتی به این نتیجه رسیده است که ابعاد رشدی زبان کودکان قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری همچون پرخاشگری و بی‌توجهی و رفتارهای بچه‌گانه، گوشه‌گیری و اضطراب می‌باشد و شجاعی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر قصه‌گویی به روش شناختی- رفتاری بر کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر ایلام پرداختند و دریافتند که قصه‌گویی شیوه‌ای ارزان، آسان و در دسترس برای آموزش مهارت‌های حل مسئله و ایجاد تغییر در رفتار کودکان به سمت رفتارهای موردنظر می‌باشد.

آنچه ما به آن خشونت یا پرخاشگری می‌گوییم، درواقع عملی است که ما در اثر خشم آن را مرتکب می‌شویم و می‌توانیم بگوییم فعل خشم، خشونت است. خشونت می‌تواند کلامی، احساسی، رفتاری یا جسمانی باشد. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، خشم دو نوع درونی سازی شده و برونی‌سازی شده دارد و افسردگی نوعی از خشم درونی سازی شده می‌باشد که به آن «افسردگی آرام» گفته می‌شود. در آن فرد انبوهی از خشم فروخورده است، اما خشم خود را بیان نمی‌کند و در سکوت به سر می‌برد. این نوع افسردگی می‌تواند علت و معلول احساس‌های پرخاشگرانه کودکان باشد. نتایج این پژوهش نیز در راستای پژوهش‌هایی است که عسگری (۱۳۹۴)، قشقایی (۱۳۹۵)، خدادوست و قادری (۱۳۹۵)، حیدری (۱۳۹۶) نیز که بر روی تأثیر قصه‌گویی بر پرخاشگری، کمرویی، افسردگی، حل مسئله،

انگیزه پیشرفت و خودپنداره انجام‌شده و تحلیل داده‌های آماری گواهی بر تأثیر قصه‌گویی بر کاهش احساس پرخاشگرانه می‌باشد.

فرضیه دوم: قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی در کاهش مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی تأثیر دارد. یکی از دلایل مشکلات رفتاری نداشتن مهارت‌های اجتماعی است. قصه‌هایی که در این پژوهش به کار گرفته‌شده به کودکان در یادگیری مهارت‌های اجتماعی کمک می‌کرد و نتایج به‌دست‌آمده همسو با تحقیق‌های مربوط به تأثیر قصه‌گویی بر رشد مهارت‌های اجتماعی بوده است.

نصیر زاده و روشن (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان تأثیر قصه‌گویی در کاهش پرخاشگری پسران شش تا هشت سال دریافتند که قصه قابلیت کاربرد در آموزش کودکان و حل مشکلات آن‌ها را با توجه به علاقه کودکان به قصه و کم‌هزینه بودن این شیوه آموزشی- درمانی دارا می‌باشد. سلطانی نژاد (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر قصه درمانی بر کاهش زورگویی کودکان پیش‌دبستانی دریافتند که قصه درمانی بر کاهش زورگویی، زورگویی فیزیکی و زورگویی رابطه‌ای مؤثر است.

آقایی میبدی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و رابطه با والد کودکان پیش‌دبستانی دریافت که قصه‌گویی برافزایش مهارت‌های اجتماعی تأثیر دارد. رجب پور و جهانشاهی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان اثربخشی قصه درمانی در کاهش اختلال رفتاری دانش آموزان پسر مقطع ابتدایی دریافتند که قصه درمانی به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای توانسته است میزان اختلال رفتاری دانش آموزان را در محیط خانه و مدرسه کاهش دهد و بر کاهش ناسازگاری اجتماعی دانش آموزان در محیط مدرسه و پرخاشگری آن‌ها در محیط خانه و مدرسه مؤثر بوده است. نازاریانی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان اثربخشی قصه‌گویی بر رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی دریافتند که قصه‌گویی برافزایش رشد اجتماعی کودکان مؤثر است. روشن (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش آموزان پسر هشت تا ده‌ساله مبتلا به اختلال رفتاری مقابله‌ای و بی‌اعتنایی دریافت که پس از پایان جلسات قصه‌گویی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر اساس ارزیابی معلم، افزایش معناداری در خرده مقیاس‌های همکاری، ابراز وجود، مهار خود نمره کلی مهارت‌های اجتماعی و کاهش معنادار در نمره مشکلات رفتاری پیدا کرده است. محمودی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان اثربخشی آموزش گروهی مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر قصه‌گویی، بر مشکلات رفتاری برون سازی شده کودکان به این نتیجه رسیدند که این نوع آموزش بر رفتارهای پرخاشگرانه و قانونشکنانه تأثیر گذاشته است.

در مجموع، اثربخشی مداخله قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی را می‌توان به ویژگی‌های خاص این روش نسبت داد. قصه‌گویی، با ایجاد فضایی تخیلی و تعاملی، به کودکان اجازه می‌دهد که مفاهیم پیچیده‌ای مانند مدیریت هیجانات و حل مسئله را به‌صورت غیرمستقیم یاد بگیرند. از طرفی، بحث و فعالیت‌های عملی مرتبط با داستان‌ها، مانند نقاشی

و ایفای نقش، به تقویت یادگیری و انتقال مفاهیم به زندگی روزمره کودکان کمک کرده است. همچنین، تأثیر پایدار این مداخله را می‌توان به ماهیت تقویت‌کننده و تعاملی جلسات نسبت داد که باعث درونی‌سازی مهارت‌های آموخته‌شده شده است. این نتایج بر اثربخشی مداخلات خلاقانه و آموزشی در بهبود مشکلات رفتاری و مهارت‌های اجتماعی تأکید دارد.

با وجود نتایج مثبت این پژوهش، محدودیت‌هایی وجود دارد که باید در نظر گرفته شوند. اول، حجم نمونه نسبتاً کوچک (۲۶ نفر) ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج به جامعه بزرگ‌تر را محدود کند. دوم، استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس ممکن است برخی سوگیری‌ها را در انتخاب نمونه به همراه داشته باشد. سوم، طول دوره پیگیری کوتاه بود و تنها چهار هفته پس از مداخله انجام شد؛ بنابراین، ارزیابی پایداری بلندمدت اثرات مداخله امکان‌پذیر نبود. علاوه بر این، نتایج این پژوهش مبتنی بر گزارش‌های والدین و مربیان بود که ممکن است تحت تأثیر قضاوت‌های ذهنی قرار گرفته باشد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، از روش‌های مشاهده مستقیم یا گزارش‌های استاندارد بیشتر استفاده شود.

به‌طور کلی، نتایج این پژوهش نشان داد که قصه‌گویی مبتنی بر مهارت‌آموزی می‌تواند به‌عنوان یک مداخله آموزشی و درمانی مؤثر برای کاهش مشکلات رفتاری و مدیریت هیجانات کودکان پیش‌دبستانی مورد استفاده قرار گیرد. این مداخله نه تنها تأثیرات مثبتی در کوتاه‌مدت داشت، بلکه پایداری نسبی این اثرات در دوره پیگیری نیز مشاهده شد. با توجه به سادگی، کم‌هزینه بودن، و جذابیت این روش، پیشنهاد می‌شود از آن به‌طور گسترده در محیط‌های آموزشی و درمانی استفاده شود. همچنین، پژوهش‌های آینده می‌توانند با نمونه‌های بزرگ‌تر و دوره‌های پیگیری طولانی‌تر، تأثیرات بلندمدت این مداخله را بررسی کنند. علاوه بر این، استفاده از ابزارهای ارزیابی چندبعدی مانند گزارش‌های والدین،

References:

- Aghazadeh, A. (2009). *Issues in Iranian education*. SAMT Publications. [In Persian]
- Al-Yogan, M. (2015). Externalizing and Internalizing Behaviors among Adolescents with Learning Disabilities: Contribution of Adolescents' Attachment to Mothers and negative affect. *Journal of Child and Family studies*, 24, 1373-1357.
- Aronson, E. (2010). *The social animal* (H. Shokrkon, Trans.). Roshd Publications. [In Persian]

- Asgari, F. (2015). *The effectiveness of story therapy in reducing aggression and shyness symptoms in preschool children* [Master's thesis, Islamic Azad University, Shahrood Branch]. [In Persian]
- Asghari Nekah, S. M. (2003). A research-action report on the use of stories as a tool and technique in child counseling and psychotherapy. *Exceptional Education Quarterly*. [In Persian]
- Bandura, A. (2001). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Booker, C. (2004). *Seven Basic Plots*. A&C Black.
- Bornmann BA, Mitelman SA, Beer DA. Psychotherapeutic relaxation: How it relates to levels of aggression in a school within inpatient child psychiatry: A pilot study. *The Arts in Psychotherapy*. 2007; 34:216-222.
- Bornstein, M. H. Hahn, C-S. Haynes, O.M. (2010). Social Competence, Externalizing, and Internalizing Behavioral Adjustment from Early Childhood through Early Adolescence: Developmental Cascades. *Developmental psychopathology*. 22(4), 717-735
- Chaharmahali, F. (2006). The effectiveness of storytelling in reducing overt behavioral problems among preschool children [Master's thesis, Allameh Tabataba'i University]. [In Persian]
- Chaharmahali, F. (2007). *The effectiveness of storytelling in reducing overt behavioral problems in preschool children* [Master's thesis, Allameh Tabataba'i University]. [In Persian]
- Chaharmahali, F. (2007). *The effectiveness of storytelling in reducing overt behavioral problems in preschool children* [Master's thesis, Allameh Tabataba'i University]. [In Persian]
- Chamzadeh Ghanavati, M. & Khanbani, M. (2016). Effectiveness of five
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender and social-psychological adjustment, *Journal of Child Development*, 66, 710-722.
- Crick, N.R., Casas, J.F., & Masher, M. (1997). Relational and overt aggression in preschool. *Journal of Developmental Psychology*, 33, 579-588.
- Dartaj, F. (2013). The relationships among problem-solving ability, impulsivity, and substance dependence among prisoners in Kerman Province: Toward a model of aggression. *Social Order Quarterly*, 5(1), 119-142. [In Persian]

- Dartaj, F., Mosahabi, A., & Asadzadeh, H. (2009). The effect of anger management training on aggression and social adjustment among boys aged 12–15 years. *Journal of Applied Psychology*, 4 (12), 62–72. [In Persian]
- Elliot, S.N. & Gersham, F.m. (1933). Social Skills interventions for children. *Behavior Modification*, 17 (3), 287-313
- Elliot, S.N. (2003). New direction in social assessment and intervention for elementary and middle school students. Dissertation presented in Department of Educational Psychology of Wisconsin Madison
- Fantuzzo, J., Sekino, Y., & Cohen, H. L. (2004). An examination of the contributions of interactive peer play to salient classroom competencies for urban Head Start children. *Psychology in the Schools*, 41(3), 323-336.
- Farzaneh, Z. (2015). *The effect of story therapy on improving social skills in elementary school children* [Master's thesis, Islamic Azad University, Marvdasht Branch]. [In Persian]
- Fox Eades, J.M. (2006). Classroom Tales: Using Storytelling to Build Emotional Social and Academic Skills across the Promary Curriculum. 11-18.
- Genishi, C. (1988). Children's Language: Learning Words from Experience. *Young Children*, 44 (1), 16-23.
- Ghaderi, N., Asghari Moghaddam, M., & Shoairi, M. (2006). Evaluating the effectiveness of cognitive-behavioral play therapy for aggression in children with conduct disorder. *Daneshvar*, 6(19), 75–84. [In Persian]
- Ghasemi, V., Esmaeili, R., & Rabiei, K. (2010). Classification of social capital levels across counties in Isfahan Province. *Social Welfare Quarterly*, 6(23). [In Persian]
- Golchin, M. (2002). Adolescents' propensity for aggression and the role of the family. *Journal of Qazvin University of Medical Sciences*, (21). [In Persian]
- Goodwin T, Pacey K, Grace M. "Children: Violence prevention in preschool settings. *J Child Adolesc Psychiatric Nursing*". 2003; 16: 52–59
- Gresham, F.M. and Elliot, S.N. Socail Skills Rating System. Circle Pines, MN: American Guidance Services, 1990.

- Hajati, F. S., Abkarzadeh, N., & Khosravi, Z. (2008). The effect of a combined cognitive-behavioral and positive-oriented training program on preventing violence among adolescents in Tehran. *Psychological Studies, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University*, 4(3). [In Persian]
- Hamel, N. (2013). Children's understanding and experience of anger within their peer groups. MA, school of graduate and Postdoctoral Studies, Western University, London, Ontario.
- Han, Y., Lee, Y., & Suh, J.H. (2017). Effects of a sandplay therapy program at a childcare center on children with externalizing behavioral problems. *Journal of Thearts in Psychotheraoy*, 52, 24-31.
- Hanif, M. (2005). The benefits of storytelling. *Ketab-e Mah: A Monthly Review of Children's and Young Adults' Books*, 7(6). [In Persian]
- Heffner, M. (2003). Experimental support for the use of story-telling to guide behavior: Unpublished Doctoral Dissertation, West Virginia University.
- Hematian, M. (2014). *The effect of storytelling on symptoms of oppositional defiant behavior in children* [Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch]. [In Persian]
- Heydari, M. (2018). The effects of storytelling on achievement motivation and self-concept among elementary school students. [Publication details not verified; in Persian].
- Homayi, R., Kajbaf, M. B., & Siadat, S. A. (2006). The effect of storytelling on children's adjustment. *Journal of Psychological Studies*, 5(2), 133-149. [In Persian]
- Hosseini Anjedani, M. (2008). The effect of viewing violent cartoons on aggression among adolescents. **Research and Measurement Quarterly*, 15*(54), 81-100. [In Persian]
- Javadi, F., Sohrabi, F., Falsafinejad, M. R., & Barjali, A. (2008). The effect of an intervention (monitoring) style on the impact of television violence viewing on aggression among boys aged 9-11 years. *Research and Measurement Quarterly*, (15). [In Persian]
- Johnson, M. (2007). The art of therapeutic story-teeling. Minnesota Association for Children's Mental Health. Retrieved December 23, 2012
- Josselson, R. (2011). *Irvin Yalom: Psychotherapist, storyteller, and the human condition* (S. Habib, Trans.). Danjeh Publications. [In Persian]

- Jung, C. G. (1999). *Man and his symbols* (M. Soltanieh, Trans.). Jam Publications.
- Kaduson, H. G., & Schaefer, C. E. (2001). *101 more favorite play therapy techniques* (S. Saberi & P. Vakili, Trans.). Arjmand Publications. (Original work published 2001; Persian translation published)
- Khodabakhsh, M., Hashemi Razini, H., & Nouri Ghasemabadi, R. (2022). A structural model of social skills in children with learning disabilities based on attachment styles, with the mediating roles of academic self-efficacy, behavioral problems, and executive functions. *Journal of Child Mental Health*, 9(1), 144–157. [In Persian]
- Khodabakhsh, M., Hashemi Razini, H., & Nouri Ghasemabadi, R. (2022). A structural model of social skills in children with learning disabilities based on attachment styles, with the mediating roles of academic self-efficacy, behavioral problems, and executive functions. *Journal of Child Mental Health*, 9(1), 144–157. [In Persian]
- Kia, S., Shabani, H., Ahghar, G., & Madanlou, M. (2016). The effect of assertiveness skills training on students' self-esteem. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*, 4(1), 38–46. [In Persian]
- Liukonene, T. (2017). The relationship between behavior problems, gender, special education status and school performance in the early grades of school. Master's thesis on special education Department of Education and Psychology University on Jyväskylä
- Mac Niel, G. (2002). School bullying: An overview, in L. Rapp- Paglicci, A. Roberts, & J. Wodarski (Eds.), *Handbook of violence*, New York: Wiley.
- Malekshahi, F., & Farhadi, A. (2008). Prevalence of behavioral problems among preschool children in Khorramabad. *Yafteh*, 10*(3), 57–65. [In Persian]
- Mantaghi, M. (2008). *Video and computer games*. Abed Publications. [In Persian]
- Matsuura, N., Hashimoto, T., & Toichi, M. (2009). Correlations among self-esteem, aggression, adverse childhood experiences and depression in inmates of a female juvenile correctional facility in Japan. *Journal of Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 63(4), 478- 85.
- Mofidi, F. (2013). *Foundations of early childhood education*. SAMT Publications. [In Persian]

- Mofidi, F. (2016). Early childhood education from a global perspective. *Roshd Preschool Education*, 7(3). [In Persian]
- Mohammadi, F., Keramati, H., Farzad, V., & Arabzadeh, M. (2019). Examining the effectiveness of a philosophy-for-children education program in fostering creativity among preschool children. *Thinking and Child*, 10(1), 213–236. [In Persian]
- Mohammadi, F., Keramati, H., Farzad, V., & Arabzadeh, M. (2019). Examining the effectiveness of a philosophy-for-children education program in fostering creativity among preschool children. *Thinking and Child*, 10(1), 213–236. [In Persian]
- Mohseni Tabrizi, A. (2004). *Vandalism: The social-psychological foundations of vandalistic behavior in social pathology*. An Publications. [In Persian]
- Mojtahedzadeh, F. S., & Nisi, A. (2008). A comparison of anxiety, depression, aggression, and academic performance among students living with a stepfather, a stepmother, or both biological parents in Ahvaz. *Social Psychology Quarterly*, 2(6), 7–17. [In Persian]
- Nazariani, S. H. (2013). *The effectiveness of storytelling on children's social development* [Thesis, Razi University]. [In Persian]
- Nazariani, S. H. (2013). *The effectiveness of storytelling on children's social development* [Thesis, Razi University]. [In Persian]
- Parvaz, R., Delavar, A., & Dartaj, F. (2011). Development and standardization of a multidimensional anger scale for secondary school students in Gilan-e Gharb during the 2007–2008 academic year. *Educational Measurement Quarterly*, 5(2), 41–66. [In Persian]
- Plato. (1956). *The Republic* (Book II, F. Rouhani, Trans.). Bongahe Tarjomeh va Nashr-e Ketab. [In Persian]
- Qashqai, S. (2016). The effectiveness of storytelling in reducing depression and aggression among preschool children. *Principles of Mental Health*, 18(4). [In Persian]
- Rahmandoust, M. (2003). *Storytelling: Its importance and methods*. Roshd Publications. [In Persian]

- Rajabpour Farakhani, S., & Jahanshahi, F. (2011). The effectiveness of story therapy in reducing behavioral problems among elementary school boys. *Thinking and Child*, 2(3), 19–35. [In Persian]
- Ranjbar, K. (2014). *What parents of preschoolers and first-grade children should know*. Shahcheragh Publications. [In Persian]
- Ranjbar, K. (2014). *What parents of preschoolers and first-grade children should know*. Shahcheragh Publications. [In Persian]
- Roshan, A. (2006). *Storytelling: How to use stories to help children deal with life's problems* (B. Yazdani & M. Emadi, Trans., Vol. 1). Javaneh Roshd Publications. (Original work publication year not verified; Persian translation published)
- Ross, A. (1992). *Personality psychology: Theories and processes* (S. Jamalfar, Trans., 1996). Ravan Publications. [In Persian]
- Ruini, Chiara. Ottolinin, Fedra (2014). The use of narrative strategies based o fairytales as a novel, Integrative ingredient in CBT: A case report. Elsevier Inc.
- Sadock, B. J. (2018). *Synopsis of Psychiatry*. Wolters Kluwer.
- Safi, A. (2012). *Preschool and elementary education and its development in Iran*. Arasbaran Publications. [In Persian]
- Safi, A. (2014). *Elementary education: The first and second cycles of secondary education*. SAMT Publications. [In Persian]
- Sahebi, A. (2011). *Story therapy: The educational and therapeutic scope of metaphor*. Arjmand Publications. [In Persian]
- Sahebi, A. (2014). *Story therapy: The educational and therapeutic scope of metaphor*. Arjmand Publications. [In Persian]
- Sahebi, A. (2014). *Story therapy: The educational and therapeutic scope of metaphor*. Arjmand Publications. [In Persian]
- Sahebi, A. (2020). *Story therapy: The educational and therapeutic scope of metaphor*. Arjmand Publications. [In Persian]

- Sajedi, Z., Zarabian, K., & Sadeghian, A. (2010). Prevalence of behavioral problems among children aged 3–6 years attending kindergartens and preschool classes supervised by the Welfare Organization in Hamadan. [Journal details to be verified; in Persian].
- Sajedi, Z., Zarabian, K., & Sadeghian, A. (2010). Prevalence of behavioral problems among children aged 3–6 years attending kindergartens and preschool classes supervised by the Welfare Organization in Hamadan. [Journal details to be verified; in Persian].
- Sajedi, Z., Zarabian, K., & Sadeghian, A. (2010). Prevalence of behavioral problems among children aged 3–6 years attending kindergartens and preschool classes supervised by the Welfare Organization in Hamadan. [Publication details not fully verified; in Persian].
- Salehshour, M. (1999). *Aggression in children and ways of coping with it*. Vajhe Ara Publications. [In Persian]
- Schroeder, C. S., & Gordon, B. N. (2005). *Assessment and treatment of childhood problems: A clinician's guide*. (M. Firouzbakht, Trans.). Danjeh Publications. [In Persian]
- Seif Naraghi, M. (2017). *Children's and adolescents' behavioral disorders and methods of correction and remediation*. Arasbaran Publications. [In Persian]
- Seyedi, T. (2001). *The effect of storytelling on reducing aggressive behavior in children* [Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch]. [In Persian]
- Seyedi, T. (2001). *The effect of storytelling on reducing aggressive behavior in children* [Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch]. [In Persian]
- Shaari-Nejad, A. A. (2016). *Children's literature*. Ettela'at Publications. [In Persian]
- Shahabi-Nejad, S. (2012). *The effect of life skills training on self-esteem and social adjustment among female high school students in Rafsanjan during the 2011–2012 academic year* [Master's thesis, Shahid Bahonar University of Kerman]. [In Persian]
- Shahim S. Relational Aggression Among Preschoolers. Clin Psychiatry and psychology. 2007; 13 (3): 264–271. [Persian]

- Shahim, S. (2007). The use of storytelling in the treatment of aggression. Paper presented at the First International Conference on Child and Adolescent Psychiatry, p. 154. [In Persian]
- Smith, PK., Hart, CH. (2011). The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development. 2nd ed. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Soltani-Nejad, F. (2015). *The effect of story therapy on reducing bullying among preschool children* [Master's thesis, Alzahra University]. [In Persian]
- Sukhodolsky DG, Kassinove H, Gorman BS. Cognitive-behavioral therapy for anger in children and adolescents: A meta-analysis. *Aggression and Violent Behav.* 2004; 9:247—269
- Surkhodolsky, D.G., Kassinova, H., & Gorman, B.S. (2004). Cognitive-behavioral therapy for anger in children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of Aggression and Violent Behavior*, 9, 247-269.
- Tavakkolizadeh, J. (1996). *An epidemiological study of disruptive behavior disorders and attention-deficit symptoms among elementary school students in Gonabad* [Master's thesis, Iran Psychiatric Institute]. [In Persian]
- Thigssen, J. (2016). Children with externalizing behavior problems risk factors and preventive efforts. www.ridderprint.nl.
- Thomas, T., & Killick, S. (2007). *Telling Tales: Storytelling as Emotional Literacy*. 3-8
- Tuyserkani Raveri, M. (2007). *The effectiveness of story-based social skills training in reducing symptoms of conduct disorder among 10- and 11-year-old elementary school girls* [Publication details not verified; in Persian].
- Tuyserkani Raveri, M. (2009). The effect of story-based social skills training on reducing symptoms of conduct disorder in children. *Family Research Quarterly*, 4(13), 63–76. [In Persian]
- Tuyserkani Raveri, M., Younesi, S. J., & Yoosefi Looyeh, M. (2008). The effect of story-based social skills training on reducing symptoms of conduct disorder in children. *Family Research Quarterly*, 4(13), 63–76. [In Persian]
- Vahidi, S., & Fathi Azar, E. (2006). Social competence training for reducing aggression among preschool boys. *Principles of Mental Health*, 8(31–33). [In Persian]

- Yaghoubi, K., Sohrabi, F., & Mofidi, F. (2011). A comparison of aggression levels between children of divorced parents and children from intact families. *Psychological Studies, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University*, 7(1). [In Persian]
- Yahya Mahmoudi, N., Naseh, A., Salehi, S., & Tizdast, T. (2013). The effectiveness of group social skills training based on storytelling in reducing children's externalizing behavioral problems. *Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 9(35), 249-257. [In Persian]
- Yoosefi Looyeh, M., & Matin, A. (2006). The effect of story therapy on coping strategies among children with learning difficulties. *Exceptional Children*, 6(2), 603-622. [In Persian]
- Yoosefi Looyeh, M., Delavar, A., & Yoosefi Looyeh, M. (2008). The effect of story therapy on reducing symptoms of anxiety disorders among anxious fourth-grade elementary school students. *Journal of Exceptional Children*, 8(3), 281-294. [In Persian]
- Yoosefi Looyeh, M., Matin, A., & Yoosefi Looyeh, M. (2008). Story therapy and childhood psychological disorders. **Exceptional Education Quarterly**, (84-85), 12-28. [In Persian]
- Yoosefi Looyeh, M., Matin, A., & Yoosefi Looyeh, M. (2008). Story therapy and childhood psychological disorders. *Exceptional Education Quarterly*, (84-85), 12-28. [In Persian]
- Yoosefi Looyeh, M., Matin, A., & Yoosefi Looyeh, M. (2008). Story therapy and childhood psychological disorders. *Exceptional Education Quarterly*, (84-85), 12-28. [In Persian]

Impact of Storytelling based on skill-based learning on anger management and reduction of behavioral problems of pre-school children

Mehrnoosh Bahadori^۱, Hadi Hashemi Razini^{۲*}, Mahdi Arabzadeh^۳,
Khadijeh jeirani^۴, SaraGhasemzadehe Baraki^۵

Abstract

Background: Storytelling has a special role in curriculum and provides real and practical experiences for the pupils. **Purpose:** The purpose of this study was to investigate the effect of storytelling based of skill training on anger control and reduction of behavioral problems in preschool children. **Method:** The purpose of this study was quasi-experimental with pre-test, post-test, and follow-up with control group. Statistical population is all preschool children. From the target population, 20 children with behavioral problems were selected using available questionnaire results and were randomly assigned into two experimental and control groups. The experimental group received twelve sessions of treatment program and the control group followed its normal schedule. Data were analyzed by repeated measures. **Results:** The results showed that storytelling based on skill training had a positive effect on the aggressive thoughts, feelings and behavior of preschool children. It also reduced behavioral problems in preschool children. The results of this study also showed that the positive effect of intervention on reducing behavioral problems and anger control was stable over time.

Conclusion: These findings show that storytelling is a simple, hassle-free and inexpensive way of teaching skills and intervention for preschool children.

Keywords: Storytelling, Anger management, Behavioral disorder, Pre-school

1. Department of educational psychology, Kharazmi University, Karaj, Iran.

2. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Karaj, Iran.

*Corresponding Author: Hadihashemirazini@yahoo.com

3. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Karaj, Iran.

4. Department of educational psychology, Kharazmi University, Karaj, Iran.

5. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Tehran, Iran.